

■ Eigenaarschap en draagvlak van de buurtsportclubs

Een begeleid studentenonderzoek naar de mate van eigenaarschap en draagvlak van de Utrechtse buurtsportclubs

Auteurs

Bas van Nierop
Marco van Soest
Jeanet Visser

Datum

9 maart 2020

COLOFON

Het Kenniscentrum Sociale Innovatie (KSI) van de Hogeschool Utrecht is een bundeling van een aantal lectoraten op het gebied van zorg en welzijn, sociaal beleid, maatschappelijke participatie, sport en cultuur, ondersteuning en dienstverlening, arbeid, recht en veiligheid (socialeinnovatie.hu.nl). Het KSI heeft zich als doel gesteld een bijdrage te leveren aan een inclusieve, rechtvaardige en veilige samenleving waarbij de waarden van de democratische rechtsstaat centraal staan. Dit doen wij door praktijkgericht onderzoek, ontwikkeling en agendering van actuele maatschappelijke en sociale vraagstukken, vanuit verschillende perspectieven en disciplines. We werken hierbij samen met onderwijs, werkveld en kennisinstituten.

Auteurs

Bas van Nierop
Marco van Soest
Jeanet Visser

Lector

Stijn Verhagen

Onderzoekers

Bas van Nierop
Marco van Soest
Jeanet Visser

Studentonderzoekers

Maarten de Jong
Lars Goudeau
Colin van der Giesen
Jurgen Westland

Jaar van uitgave

2020

Contact en adres

Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht

Lectoraat: Participatie en Stedelijke Ontwikkeling

Postbus 85397, 3508 AJ Utrecht

Padualaan 101 – 3584 CS Utrecht

Telefoon secretariaat: 088 4819222

Email: socialeinnovatie@hu.nl

www.socialeinnovatie.hu.nl/www.hu.nl

Inhoudsopgave

1. INLEIDING, AANLEIDING EN ACHTERGROND.....	4
INLEIDING	4
AANLEIDING	4
ACHTERGROND	5
2. VRAAG- EN DOELSTELLING.....	6
VRAAGSTELLING	6
DOELSTELLING	6
3. WERKWIJZE	7
STUDENTEN ALS ONDERZOEKERS	7
DATAVERZAMELING	7
4. RESULTATEN	8
DEELVRAAG 1	8
DEELVRAAG 2	9
DEELVRAAG 3	10
DEELVRAAG 4	11
DEELVRAAG 5	13
5. CONCLUSIE	14
EIGENAARSCHAP	14
SAMENWERKING	14
DRAAGVLAK	14
KWALITEIT.....	15
6. AANBEVELINGEN	16
INTENTIEVERKLARING	16
MONITORING EN EVALUATIE VAN HET PROCES	16
BOUNDARY SPANNER.....	16
GEZAMENLIJKE LESVOORBEREIDING	17
7. LITERATUUR	18

1. Inleiding, aanleiding en achtergrond

Inleiding

In de gemeente Utrecht zijn er voor kinderen van 2-12 jaar meerdere manieren om kennis te maken met sport en bewegen. Naast het bewegingsonderwijs op school en lidmaatschap bij een sportvereniging kunnen kinderen ook gebruik maken van buurtsportclubs. Buurtsportclubs vormen een stap tussen het onder- en naschoolse sportaanbod en het traditionele aanbod op de sportverenigingen. Kinderen kunnen er tegen gereduceerd tarief aan verschillende sporten in hun buurt deelnemen, waardoor ze op laagdrempelige wijze kennis maken met verschillende sporten en hierdoor de mogelijkheid krijgen geboden door te stromen naar een sportvereniging. Zo kunnen de kinderen dicht bij huis en tegen een klein bedrag sporten uitproberen en kunnen sportverenigingen meer bekendheid genereren in wijken met veel potentiële (jeugd)leden. Bij de organisatie van de buurtsportclubs zijn SportUtrecht, onderwijsinstellingen en sportverenigingen betrokken. Vanuit SportUtrecht zijn dit de beweegmakelaars Sport en Onderwijs (hierna te noemen beweegmakelaars) en de buurtsportcoaches Sport en Onderwijs (hierna te noemen buurtsportcoaches). De beweegmakelaar heeft een coördinerende functie in de samenwerking tussen sport en onderwijs. De buurtsportcoach is naast uitvoerder, ook contactpersoon voor het onderwijs en de sportvereniging. Vanuit de onderwijsinstellingen zijn vakleerkrachten bewegingsonderwijs (hierna te noemen vakleerkrachten) en schoolcoördinatoren betrokken.

Aanleiding

Naar aanleiding van het vorige onderzoek 'Van buurtsportclub naar sportvereniging' (van Nierop, van Soest en Smits, 2018) hebben verschillende stakeholders vanuit SportUtrecht, onderwijsorganisaties, sportverenigingen en de gemeente Utrecht in twee sessies gesproken over de conclusies en aanbevelingen. Hierbij stonden twee aanbevelingen centraal: (1) Zorg dat de geformuleerde doelstelling van de buurtsportclubs bekend is én breed gedragen wordt door alle betrokken professionals en vrijwilligers en (2) besteed aandacht aan de afstemming, rolverdeling, verantwoordelijkheid en eigenaarschap van de buurtsportclub tussen sportvereniging, beweegmakelaars en buurtsportcoaches.

Deze sessies hebben geleid tot het aanscherpen van de doelstelling en verhelderen van de uitgangspunten over inrichting, taken, verantwoordelijkheden en kwaliteit van de buurtsportclubs. Begin juni 2018 zijn de uitkomsten van deze sessies en daarmee de herformuleerde doelstelling en uitgangspunten van de buurtsportclubs samengebracht in een notitie. Deze notitie is vervolgens gedeeld met de beweegmakelaars, drie bredeschoolcoördinatoren en twee sportverenigingen. Dit waren de personen die aanwezig waren bij de twee gesprekssessies. De uitgangspunten zijn niet structureel gedeeld met stakeholders die niet aanwezig waren bij de gesprekssessies.

Inmiddels hebben de buurtsportclubs anderhalf seizoen aan de hand van de beschreven doelstelling en uitgangspunten gewerkt. Uit gesprekken met SportUtrecht komt naar voren dat dit bij verschillende buurtsportclubs heeft geleid tot verbetering. Echter roept het ook nieuwe vragen

op. Zo wordt opgemerkt dat de buurtsportcoaches vaak de enige aanbieders zijn binnen de buurtsportclubs en zien verschillende sportverenigingen de buurtsportclub als concurrent. Sportverenigingen zijn onder andere verantwoordelijk voor het verzorgen van het aanbod en het faciliteren van de locatie. In de praktijk blijkt dit nauwelijks realiseerbaar, wat de vraag oproept in welke mate er draagvlak en gevoel van verantwoordelijkheid (mogelijk) is bij de sportverenigingen.

Daarnaast liet het vorige onderzoek zien dat vakleerkrachten een sleutelrol spelen bij het laten doorstromen van kinderen naar de buurtsportclubs (van Nierop, van Soest en Smits, 2018). Door een groot verloop van vakleerkrachten blijkt dit een onstabiele constructie waar veel afhangt van personen. Hierbij is het de vraag in hoeverre scholen organisatorisch in staat zijn om structureel samen te werken met buurtsportclubs en sportverenigingen. De samenwerking met Brede scholen zorgt overwegend voor goede resultaten, terwijl de samenwerking met reguliere scholen minder goed lijkt te zijn. De rol van de bredeschoolcoördinator is hierin van grote waarde.

Achtergrond

De buurtsportclubs hebben als doel om de Utrechtse jeugd (2-12 jaar) te stimuleren te gaan sporten in georganiseerd verband. De buurtsportclubs bieden jeugdigen structureel een divers palet van sporten aan en stimuleren de ontwikkeling van persoonlijke sport- en beweegvoorkeuren. Er zijn buurtsportclubs in de wijken Zuid, Zuidwest, Noordwest en Overvecht. Ook in Leidsche Rijn is sinds eind 2019 een buurtsportclub. Van de Utrechtse kinderen in de groepen 7 en 8 is 84 procent lid van een sportvereniging. Dit is een hoog percentage, maar de verschillen tussen de wijken zijn groot – met percentages die variëren van 95 procent (Oost) tot 75 procent (Noordwest), 67 procent (Zuidwest) en 63 procent (Overvecht). In Leidsche Rijn is dit percentage 84 procent.

De buurtsportclubs werken vanuit vier richtinggevende uitgangspunten: locatie, financiën, structureel aanbod en meedoen in de buurtsportclub. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt over eigenaarschap, taken en verantwoordelijkheden. Tot slot is vastgelegd hoe de kwaliteit van het aanbod van de buurtsportcoaches en vakleerkrachten verhoogd kan worden.

De buurtsportclub in Overvecht bestaat sinds enkele jaren en zoekt naar manieren om de sportparticipatie van kinderen te bevorderen. Dit blijkt niet eenvoudig, zoals ook in het vorige onderzoeksrapport wordt beschreven. De buurtsportclub in Leidsche Rijn is in opbouw en bevindt zich in een geheel ander soort wijk. Naast de vele verschillen, zoals de sociaaleconomische status van bewoners, valt op dat Overvecht en Leidsche Rijn een belangrijke overeenkomst hebben. Het percentage 4 t/m 11-jarigen is in Leidsche Rijn (13,3 procent) en Overvecht (9,9 procent), buiten Vleuten-De Meern gerekend, het hoogste percentage van de stad Utrecht. Dit betekent dat er een groot aantal potentiële deelnemers voor de buurtsportclubs woont in deze wijken.

2. Vraag- en doelstelling

Vraagstelling

De in het vorige hoofdstuk beschreven ontwikkelingen op het gebied van beleid en praktijk hebben geleid tot de volgende onderzoeksvraag:

Wat hebben sportverenigingen nodig om buurtsportclubaanbod op te zetten en zich daar eigenaar van te voelen?

De onderzoeksvraag zal beantwoord worden op basis van de volgende deelvragen:

1. In hoeverre zien sportverenigingen zichzelf als (mede-)eigenaar van de buurtsportclubs?
2. Wat is het draagvlak bij sportverenigingen voor het organiseren van de buurtsportclubs?
3. Wat hebben sportverenigingen nodig om betrokken te worden of blijven bij het vraaggerichte aanbod van de buurtsportclubs?
4. Hoe zien vakleerkrachten, (brede)schoolcoördinatoren en schoolbestuurders hun rol in de samenwerking binnen de buurtsportclubs?
5. Wat zijn de ervaringen van de kinderen die deelnemen aan de activiteiten van de buurtsportclubs?

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om, op bescheiden schaal, kennis en inzicht te ontwikkelen over de betrokkenheid, motivatie en organisatiekracht van sportverenigingen bij de organisatie van de buurtsportclubs in Overvecht en Leidsche Rijn. Dit levert informatie op over de mate van draagvlak en eigenaarschap bij sportverenigingen met betrekking tot de buurtsportclubs. Daarnaast biedt het inzicht in de wijze waarop scholen werken aan een structurele samenwerking met de buurtsportclubs. Uiteindelijk leidt het onderzoek tot praktijkgerichte aanbevelingen ten behoeve van beleid en praktijk omtrent de buurtsportclubs.

3. Werkwijze

Studenten als onderzoekers

Studenten van de minor Bewegingsonderwijs van de Pabo van de Hogeschool Utrecht hebben onder begeleiding van onderzoekers van het lectoraat Participatie en Stedelijke Ontwikkeling het onderzoek uitgevoerd. De onderzoekers hebben het maatschappelijke vraagstuk van de buurtsportclubs bij de studenten geïntroduceerd, waarna de studenten verder uitvoering aan het onderzoek hebben gegeven. De studenten zijn verdeeld in twee groepen. Een groep heeft zich gericht op de buurtsportclubs in Overvecht, de andere groep heeft dit gedaan in Leidsche Rijn.

Dataverzameling

Er is kwalitatieve data verzameld door middel van (groeps-)interviews en observaties. De onderzoeker van het lectoraat is verantwoordelijk voor het vaststellen van de topiclijsten en observatieschema's waarmee de studenten op pad gingen. De topics zijn ontleend aan de deelvragen en zijn: motivatie, betrokkenheid, bestuurskracht, eigenaarschap en samenwerking.

In overleg met de beweegmakelaars van SportUtrecht is per wijk een lijst opgesteld met betrokkenen van sportverenigingen en (brede) scholen. Aan de hand van deze lijst hebben de studenten contact opgenomen met de respondenten. De elf interviews vonden plaats bij de sportvereniging of (brede) school waar de respondent actief was. Een enkele keer heeft het interview plaatsgevonden bij de respondent thuis. Het merendeel van de interviews zijn afgenomen door duo's.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken op basis van de analyse van de uitgevoerde interviews en observaties. Om de gegevens te anonimiseren, worden namen van personen, sportverenigingen en onderwijsinstellingen weggelaten.

Deelvraag 1: In hoeverre zien sportverenigingen zichzelf als (mede-)eigenaar van de buurtsportclubs?

In totaal zijn er gesprekken gevoerd met zeven sportverenigingen. De mate waarin zij zichzelf zien als eigenaar van de buurtsportclub verschilt sterk. Het merendeel van de sportverenigingen is het erover eens dat het eigenaarschap uiteindelijk bij de sportvereniging zou moeten liggen, echter is dit in de praktijk moeilijk realiseerbaar. Een bestuurder verwoordt dit als volgt: 'Het is een initiatief vanuit Sport Utrecht, maar ik denk dat wij eigenaar zijn van de buurtsportclub, samen met de buurtsportcoach. Het bestuur regelt de zaal en de materialen.' Het eigenaarschap is voor deze bestuurder wel afhankelijk van waar de activiteit plaatsvindt: 'Als het hier op dit complex is, zouden wij het moeten zijn'. Wanneer de activiteit plaatsvindt buiten de sportvereniging, voelt deze bestuurder zich geen eigenaar. Een andere sportbestuurder vindt dat het eigenaarschap bij SportUtrecht ligt: 'Daar zitten de buurtsportcoaches bij'. Hij nuanceert dit later in het gesprek: 'Maar, de club moet erachter staan'. Dit sluit aan bij opvattingen van een andere sportbestuurder, die stelt dat: 'Eigenaarschap ligt nu vooral bij de buurtsportcoach. Dit moet binnen de vereniging nog op de agenda komen'. Een buurtsportcoach zegt hierover: 'Op den duur moeten de clubs het wel allemaal zelf doen. Het liefst ben ik na een jaar weg omdat alles loopt'. Voorlopig ligt het echter niet in het vooruitzicht dat deze buurtsportcoach de buurtsportclub kan overdragen aan de vereniging.

Een andere sportbestuurder legt het eigenaarschap volledig bij de buurtsportcoach: 'Hij regelt het, wij stemmen alleen af voor de velden.' Vanuit deze sportvereniging is er ook geen eigen trainer aanwezig tijdens de buurtsportclubactiviteiten: 'Hij kan dat gewoon zelf doen, erg prettig. Hij organiseert het zelf en verzorgt het zelf'. Dit staat in groot contrast met de visie van een andere sportvereniging. Deze bestuurder vertelt hoe de buurtsportclubactiviteiten bij hen verlopen: 'De buurtsportcoach is er, en dan nog een jeugdlid in opleiding. De buurtsportcoach leert haar wat je allemaal kunt doen. Een jeugdcoördinator is ook aanwezig. Een ander lid van de vereniging is er bijna elke zaterdag bij, omdat ze dat leuk vindt'. De reden om een jeugdlid te betrekken bij de activiteiten luidt: 'Het is de bedoeling dat de buurtsportcoach het op een gegeven moment uit handen gaat geven en het helemaal binnen de club neer gaat leggen'. Bij een andere sportvereniging heeft een eigen trainer de leiding tijdens de buurtsportclubactiviteit: 'dat is een trainer vanuit ons. De buurtsportcoach is zelf ook aanwezig'. Deze sportvereniging kiest voor een eigen trainer, omdat zij zich verantwoordelijk voelen voor de kwaliteit van het aanbod.

Deelvraag 2: Wat is het draagvlak bij sportverenigingen voor het organiseren van de buurtsportclubs?

Bij deze deelvraag bespreken we naast het draagvlak ook de motivatie van sportverenigingen om deel te nemen aan het buurtsportclubaanbod. Uit de gesprekken blijkt namelijk dat het draagvlak vaak samenhangt met de motivatie en doelstelling van de sportvereniging. Uit de analyse komen twee hoofdredenen voor het organiseren van de buurtsportclubs naar voren, namelijk ledenwerving en beweegstimulering.

Ledenwerving wordt door vrijwel alle verenigingen genoemd. Een sportbestuurder is heel duidelijk over het doel van de buurtsportclub: 'Ledenwerving voor de jeugd'. Ze legt uit waarom ledenwerving belangrijk is voor de vereniging: 'We zijn een relatief kleine sportvereniging. En het ingewikkelde daarvan is dat als kindjes iets beter zijn of iets ouder worden dat ze meteen te weinig speelmaatjes hebben. Daarom zou het fijn zijn als we deze afdeling wat groter kunnen maken'. Ook een andere bestuurder is duidelijk over het doel: 'Ledenwerven is nummer één. Daar ben ik eerlijk in. Iedereen wil groeien. Niet per se om een hele grote club te zijn. Maar om voldoende aanbod te hebben in alle categorieën'. Daar draagt de buurtsportclub momenteel aan bij.

Ook een andere sportvereniging geeft aan dat ledenwerving het primaire doel is. Daarnaast is het stimuleren van beweging belangrijk: 'Dat we eigenlijk kinderen zoeken die nog niet sporten of actief zijn in een sport om wat voor reden dan ook. Het voornaamste doel is dat ze een sport gaan doen, niet per se onze sport'. Deze vereniging vertelt graag te willen bijdragen aan de kernwaarden van de wijk: 'Wij willen graag actief zijn in de wijk, zichtbaar zijn in de wijk. Dus wij willen meer zijn dan alleen maar een sportvereniging'. Een vergelijkbare doelstelling komt naar voren bij een andere sportbestuurder: 'Ons doel is kinderen zo jong mogelijk aan sporten en bewegen krijgen. We hebben hier een mooi complex, met velden en een sporthal. ... Hoe kunnen we nog centraler in de wijk, nog leuker en toegankelijker worden? Dat mensen zien dat we niet alleen een vereniging zijn, maar ook een hele sociale club'. Beweging stimuleren en maatschappelijke betrokkenheid wordt hierbij gezien als waardevolle secundaire doelen.

Bij een andere sportverenigingen twijfelt de buurtsportcoach over de motivatie en het draagvlak: 'Natuurlijk wil de club groeien, maar de jeugdcoördinator zal ook zeggen: zijn we hier om kinderen op te vangen, of zijn we hier om een opleiding te geven? In de wisselwerking valt nog wat af te stemmen.' Deze afstemming verloopt voorlopig nog niet soepel, vooral omdat het bestuur vooral druk is met allerlei andere zaken, zoals het vinden van voldoende vrijwilligers. Een andere sportbestuurder vertelt dat het draagvlak afhangt van het gezamenlijke doel. De buurtsportclub moet geen concurrent worden van het reguliere aanbod. Als dit wel gebeurt, neemt het draagvlak in de vereniging af.

Deelvraag 3: Wat hebben sportverenigingen nodig om betrokken te worden of blijven bij het vraaggerichte aanbod van de buurtsportclubs?

Verenigingen zijn unaniem over de belangrijke rol van SportUtrecht. Zo wordt het contact met de beweegmakelaars gezien als een belangrijke manier om te blijven afstemmen in de samenwerking tussen SportUtrecht, scholen en sportvereniging. Een sportbestuurder vertelt hierover: 'Met Sport Utrecht heb ik drie keer per jaar evaluatiemomenten. Die zijn meestal begin, midden en eind van het schooljaar'. Om betrokken te blijven bij het buurtsportclubaanbod is het voor een andere sportvereniging vooral belangrijk om de samenwerking met andere sportverenigingen uit de buurt aan te gaan: 'Dat de samenwerking wat breder getrokken wordt. Dat we als sportpark iets gaan aanbieden met elkaar. Ik vind het gek dat zij bij andere verenigingen een wachtlijst hebben en wij nog ruimte hebben voor heel veel kinderen. Je kan die wachtlijst dan zo wegpoetsen'. Daarnaast vertelt deze bestuurder dat het belangrijk is dat de buurtsportclub breder gedragen wordt in het bestuur, bijvoorbeeld door beter af te stemmen over jeugdactiviteiten.

Voor een andere sportbestuurder is met name de kwaliteit van het aanbod van belang: 'Je moet de beste trainer neerzetten. Anders moet je het niet doen. Ik ben er overtuigd dat als je dat niet doet, als je geen kwaliteit biedt, dat het aantal deelnemers stagneert'. Wanneer het aantal deelnemers stagneert zal ook de motivatie vanuit de vereniging afnemen en valt het buurtsportclubaanbod uiteindelijk uit elkaar.

Ook vinden sportverenigingen het van belang dat er weinig personele wisselingen zijn, waardoor er stabiliteit is in de samenwerking. Dit betekent voor de kinderen dat er een bekend gezicht is, iemand die zij zowel op school als op de sportvereniging zien.

Deelvraag 4: Hoe zien vakleerkrachten, (brede)schoolcoördinatoren en schoolbestuurders hun rol in de samenwerking binnen de buurtsportclubs?

Zowel de schoolcoördinatoren als vakleerkrachten zien het regelmatig contact hebben met SportUtrecht als belangrijke manier om bij te dragen. Dit contact is intensief, een schoolcoördinator vertelt: 'Met de beweegmakelaar lopen we elke week de buurtsportclub na'. Hier wordt onder andere gesproken over het contact met scholen: 'Omdat scholen niet altijd direct thuis geven, zit SportUtrecht soms in een leemte met hoe ga ik afspraken maken?' Daar kan de schoolcoördinator dan in ondersteunen. Daarnaast haalt deze schoolcoördinator bij kinderen en ouders op welk sportaanbod gewenst is.

Ook de vakleerkracht is enthousiast over de samenwerking met SportUtrecht: 'De organisatie staat als een huis. Dat is superfijn om mee te werken'. Deze vakleerkracht ziet daarnaast vooral een rol voor zichzelf in het stimuleren van de kinderen: 'Je bouwstenen liggen eigenlijk bij groep 1, 2, 3 en 4. Als je de kinderen daar triggert dat ze gaan, grote kans dat ze later ook nog gaan'. Waar het contact met SportUtrecht goed is, bijvoorbeeld door contact in een WhatsAppgroepje, verloopt het contact met sportverenigingen minder: 'Ik zou ze vaker willen horen. Even een mailtje. Die drie leerlingen zitten nu daar. Dan kan ik dus in de gymles vertellen: "hee, leuk, man"! Dat motiveert super'.

Een belangrijk aandachtspunt vanuit de onderwijsinstellingen is de kwaliteit van het aanbod. Een vakleerkracht noemt als verbeterpunt: 'De lesvoorbereidingen. Wat ik voornamelijk wil, is dat de buurtsportcoaches een kwaliteitsslag maken op het gebied van gym. Er staat nergens iets pedagogisch beschreven als buurtsportcoaches lessen geven'. Met als uiteindelijk doel dat: 'We willen dat ze de taal van de gymdocent gaan spreken'. Volgens de schoolcoördinator vraagt dit iets nieuws van de buurtsportcoaches en vakleerkrachten, namelijk: 'Dat betekent dat de vakdocent en de buurtsportcoach samen moeten werken. Die moeten elkaar kennen en een soort relatie opbouwen. Dat je het niet alleen hebt over wanneer en hoe laat kom ik, maar over wat doen we met kinderen'. Hij noemt het contact tussen een buurtsportcoach en vakleerkracht waar hij mee samenwerkt. Als een kind in het weekend goed heeft gespeeld, bijvoorbeeld omdat hij heeft gescoord, dan stuurt de buurtsportcoach een berichtje naar de vakleerkracht. De vakleerkracht kan dan tijdens de gymles een opmerking maken. 'Dat maakt dat je geen eilandjes hebt', volgens de schoolcoördinator. Op de vraag waarom dit belangrijk is, antwoordt hij: 'In de gymles kan het veilig zijn, maar hoe kom ik veilig bij mijn sportvereniging'? Het overbruggen van eilandjes is hierin dus een belangrijke rol van de schoolcoördinator.

Een andere vakleerkracht vertelt het aanspreekpunt te zijn binnen de school als het over de buurtsportclub gaat. Er is weinig contact met de buurtsportcoaches, zij vertelt: 'Ik hoor vaak een paar weken van tevoren: "We willen nu dit en dit gaan doen". Misschien is er al een planning, maar die heb ik nog niet gezien. Ik word wel op de hoogte gesteld van de activiteiten maar wel op korte termijn'. Dit is voor de organisatie van de gymlessen soms lastig vertelt ze. Wat ze wel fijn vindt is dat je elkaar soms kunt helpen: 'Zij helpen mij dus door sportdagen mee te helpen of een

keertje een lesje over te nemen. Dat is ook erg lekker'. Tot slot geeft ze aan dat ze weleens informatie over de buurtsportclub rondstuurt namens de school.

Een schoolcoördinator ziet zijn rol vooral in het contact met buurtsportcoaches over het aanbod en de planning. Daarnaast heeft hij met de beweegmakelaar contact over het aanstellen van buurtsportcoaches. Zo is er onlangs een enquête uitgedeeld onder de leerlingen: 'Om in ieder geval alle kinderen van groep 5 tot en met 8 met vragen over wat doen ze nu maar wat zouden ze graag doen'. Hij vertelt ook: 'ik voel mij verantwoordelijk input te geven op het moment als ze daar om vragen en ook input te geven op het moment dat ik dingen zie of hoor'.

Deelvraag 5: Wat zijn de ervaringen van kinderen die deelnemen aan de activiteiten van de buurtsportclubs?

In totaal zijn er gesprekken gevoerd met zestien kinderen en vijf ouders. Ook zijn er observaties uitgevoerd tijdens buurtsportclubactiviteiten.

De kinderen ervaren het aanbod van de buurtsportclub als zeer positief. Ze staan te springen om deel te mogen nemen. Ze vinden de lessen leuk, omdat ze plezier kunnen maken en kunnen spelen met hun vriendjes uit de wijk. Het doen van wedstrijdje en bezig zijn met elkaar wordt als waardevol gezien. De ouders zijn ook tevreden. Ze zien dat hun kinderen zich motorisch kunnen ontwikkelen en in contact komen met andere kinderen.

De kinderen zijn op verschillende manieren terecht gekomen bij de buurtsportclub. Bij de meeste leerlingen ging dit via gymlessen op school die de buurtsportcoach geeft. Maar kinderen zijn ook gekomen vanwege flyers of advertenties die ouders zagen liggen bij sportverenigingen en scholen.

Tijdens observaties vielen een aantal dingen op. Bij beide activiteiten was goed te zien dat de kinderen veel plezier hadden. Er werd veel gelachen. Tijdens de activiteiten werd zowel gewerkt aan techniek als samenwerkingsopdrachten om te leren met elkaar samen te spelen. Daarnaast viel het grote verschil in opkomst op. Zo waren er bij de ene activiteit 40 kinderen en bij een andere waren dit er drie. Na afloop van de activiteit gaven de buurtsportcoaches ook verschillende doelen aan. De activiteit met 40 kinderen was een wachtlijstactiviteit, gericht op kinderen die nog op de wachtlijst staan om lid te worden, maar wel alvast willen sporten. De andere activiteit was bedoeld om jeugdleden te werven.

Opvallend was dat het merendeel van de deelnemende kinderen al lid waren van een sportvereniging en de buurtsportclub gebruikte als extra sportactiviteit of als laagdrempelige manier om een nieuwe sport te leren kennen.

5. Conclusie

De hoofdvraag van het onderzoek luidt: 'Wat hebben sportverenigingen nodig om buurtsportclubaanbod op te zetten en zich daar eigenaar van te voelen?' De hoofdvraag wordt beantwoord aan de hand van vier thema's die voortkomen uit de analyse van de deelvragen: Eigenaarschap, samenwerking, draagvlak en kwaliteit.

Eigenaarschap

Er is een groot verschil in de mate waarin sportverenigingen op de hoogte zijn van de uitgangspunten van de buurtsportclub en zich hiervan eigenaar voelen. Deze grote diversiteit aan sportverenigingen en buurtsportclubs op stads-, wijk- en verenigingsniveau vraagt daarom om maatwerk. Heldere afspraken over (gedeeld) eigenaarschap zijn nodig. Motivacation (2016) beschrijft in het Eigenaarschapsmodel acht factoren die de mate van eigenaarschap binnen een organisatie bepalen. Wanneer we deze factoren vertalen naar de situatie van de buurtsportclubs springen twee factoren eruit: Onderling vertrouwen en rolduidelijkheid. Beide vergt maatwerk in de afstemming en samenwerking, wat uiteindelijk bijdraagt aan draagvlak binnen de sportvereniging.

Samenwerking

Door maatwerk te leveren komt inhoudelijk draagvlak tot stand, doordat er afstemming is over gezamenlijke doelen en rollen. Het procesdraagvlak wordt versterkt door vanaf het begin de stakeholders te betrekken. Om maatwerk te leveren is een goede samenwerking tussen stakeholders essentieel. De sportverenigingen en scholen zien een belangrijke rol weggelegd voor SportUtrecht, waarin zowel de coördinerende taken van de beweegmakelaar als de uitvoerende taken van de buurtsportcoach relevant zijn. Het is hierin van belang dat de beweegmakelaar als *boundary spanner* (Williams, 2013) de spin in het web is, die wensen en belangen van alle stakeholders op elkaar afstemt en de buurtsportcoaches aanstuurt. Als *boundary spanners* versterken zij het vertrouwen tussen partners in netwerken. Daarnaast verbeteren ze de coördinatie en besluitvorming van complexe zaken (Van Meerkerk en Edelenbos, 2014). Op uitvoerend niveau vervult de buurtsportcoach de rol van *boundary spanner*, met name door goed contact te onderhouden met de vakleerkrachten. De buurtsportcoach ziet de kinderen zowel op school als op de sportvereniging en kan op deze manier een brug vormen tussen onderwijsinstelling en sportvereniging.

Draagvlak

Het is belangrijk om rekening te houden met de belangen en verwachtingen van sportverenigingen. Hierbij is communicatie de sleutel tot succes. Dit geldt zowel voor het creëren als het behouden van draagvlak. Zowel het inhoudelijk draagvlak als het procesdraagvlak is belangrijk (Hoyn, de Jong en NISB, 2007; Hoyn, Sluis en Kenniscentrum Sport, 2018). Inhoudelijk draagvlak betekent dat de inhoud van het geformuleerde beleid en de inhoud zoals stakeholders die voor ogen hebben overeengekomen. In het geval van de buurtsportclubs betekent dit dat de

doelstelling om de Utrechtse jeugd (2-12 jaar) te stimuleren te gaan sporten in georganiseerd verband overeenkomt met de wens van sportverenigingen. Meestal is de belangrijkste wens van sportverenigingen om meer leden te werven. In veel gevallen lijkt daarmee het uitgangspunt en de wens van verenigingen overeen te komen met elkaar. De vraag is in hoeverre dit wordt geëxpliciteerd.

Procesdraagvlak gaat over het betrekken van stakeholders gedurende de ontwikkeling van beleid (Hoyn, de Jong en NISB, 2007; Hoyn, Sluis en Kenniscentrum Sport, 2018). Om procesdraagvlak te realiseren is evaluatie van dit proces essentieel. Bij de buurtsportclubs waar sprake is van procesevaluatie, wordt dit als positief ervaren door zowel de beweegmakelaars, buurtsportcoaches, vakleerkrachten als onderwijscoördinatoren. De lijntjes zijn kort en de samenwerking wordt als gelijkwaardig ervaren.

De in 2018 gezamenlijk vastgestelde uitgangspunten van de buurtsportclub zijn hier een voorbeeld van. Door met SportUtrecht, onderwijsinstellingen en sportverenigingen gezamenlijke uitgangspunten en doelen te beschrijven, zijn de stakeholders betrokken bij het opnieuw vaststellen van het beleid van de buurtsportclubs. Tijdens het vaststellen van de uitgangspunten waren sportverenigingen ondervertegenwoordigd, er waren namelijk maar twee sportverenigingen aanwezig. De uitgangspunten zijn na het vaststellen, niet structureel extern gedeeld met sportverenigingen en onderwijsinstellingen. Hier is vooral intern vervolg aan gegeven in de vorm van bijeenkomsten met beweegmakelaars. Er is bijvoorbeeld geen grote mailing gedaan richting sportverenigingen en onderwijsinstellingen waarin de uitgangspunten worden toegelicht. Wel zijn er een-op-een gesprekken gevoerd tussen de beweegmakelaars en externen, deze gesprekken hadden een informeel karakter. Ook zijn de uitgangspunten vereenvoudigd, in de vorm van een checklist voor intern en extern gebruik. Het is onduidelijk in hoeverre en op welke wijze deze checklist momenteel gebruikt wordt.

Kwaliteit

Daarnaast is het van belang om kwalitatief hoogwaardige sportactiviteiten aan te bieden. Op deze manier wordt de sportvereniging goed vertegenwoordigd en zijn de activiteiten voor kinderen herkenbaar en uitnodigend. Dit vraagt om afstemming tussen sportverenigingen en onderwijsinstellingen, waarbij met name het contact tussen de buurtsportcoach of trainer en de vakleerkracht kan zorgen voor een kwalitatieve impuls. Bijvoorbeeld door tot een gezamenlijke lesvoorbereiding te komen.

Het belang van een goede, gezamenlijke lesvoorbereiding is dat alle kinderen kunnen participeren, succeservaringen opdoen en met plezier bewegen. Dit vraagt om didactische en pedagogische vaardigheden van buurtsportcoaches. Dit komt overeen met de functieomschrijving van de buurtsportcoach in Utrecht, waarin het maken van een duidelijke planning en het bieden van passend aanbod voor verschillende doelgroepen worden benoemd (SportUtrecht, 2019).

6. Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande conclusies zijn de volgende praktijkgerichte aanbevelingen geformuleerd. Cruciaal voor alle onderstaande aanbevelingen is heldere interne- en externe communicatie.

Intentieverklaring

Heldere afspraken over (gedeeld) eigenaarschap zijn nodig. Een manier om dit te bewerkstelligen is het opstellen van een intentieverklaring tussen sportverenigingen, onderwijsinstelling en SportUtrecht over de buurtsportclub waarin de uitgangspunten, rolverdeling en werkwijze worden geformuleerd (van den Dool, van Lindert, Smits en Breedveld, 2013). Een belangrijk onderdeel wat hierin moet worden meegenomen, is dat er rekening gehouden dient te worden met de belangen en verwachtingen van sportverenigingen. Deze intentieverklaring is geen doel op zich, maar dient als middel om de samenwerking te formaliseren en verhelderen.

Monitoring en evaluatie van het proces

Om de uitvoering van het buurtsportclubaanbod goed te laten verlopen is monitoring en evaluatie van het proces met alle stakeholders van belang (Hoyng, Sluis en Kenniscentrum Sport, 2018). Een werkbare vorm is het opstellen en hanteren van een stappenplan, waarin het gehele proces wordt beschreven. Hanteer hiervoor drie momenten; een start-, midden- en eindgesprek. Dit stappenplan dient als leidraad in het proces, maar moet op maat worden gemaakt voor elke specifieke context.

Boundary spanner

Expliciteer de rol van de beweegmakelaar en de buurtsportcoach. Beide hebben de rol van *boundary spanner*, de spin in het web (Van Meerkerk en Edelenbos, 2014; Williams, 2013). De beweegmakelaar dient de wensen en belangen van alle stakeholders op elkaar af te stemmen en hen hier vanaf het begin bij te betrekken. Op uitvoerend niveau vervult de buurtsportcoach de rol van *boundary spanner*, vooral door contact te onderhouden met de onderwijsinstelling. De buurtsportcoach ziet de kinderen zowel op school als op de sportvereniging en is op deze manier een verbindende factor tussen onderwijsinstelling en sportvereniging. Om deze coördinerende en uitvoerende taken goed ten uitvoer te brengen is een belangrijke rol weggelegd voor SportUtrecht, door zowel de beweegmakelaars en buurtsportcoaches bewust te maken van hun rol als *boundary spanner*. Deze bewustwording kan op gang worden gebracht door hier gezamenlijke bijeenkomsten over te organiseren en de uitkomsten van deze bijeenkomsten te delen.

Gezamenlijke lesvoorbereiding

Het is van belang om kwalitatief hoogwaardige onderschoolse sportactiviteiten aan te bieden. Het belangrijkste element is dat vakleerkrachten en buurtsportcoaches komen tot gezamenlijke lesvoorbereidingen voor deze onderschoolse sportactiviteiten. Maak gebruik van een gezamenlijk lesvoorbereidingsformulier, dat wordt aangedragen door de vakleerkracht. Dit formulier moet hanteerbaar zijn voor de buurtsportcoaches. Deze gezamenlijke lesvoorbereiding en het evalueren daarvan, draagt vervolgens bij aan de verdere ontwikkeling van pedagogische- en didactische vaardigheden (van den Hurk, Houtveen en Tas, 2018).

7. Literatuur

Hoyng, J., de Jong, I., & Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) (2007). *Beleidswijzer sport en bewegen*. Bennekom: Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB).

Hoyng, J., Sluis, M., & Kenniscentrum Sport (2018). *Beleidswijzer sport & bewegen*. Ede: Kenniscentrum Sport.

Motivaction. (2016). *De 8 factoren van eigenaarschap*. Geraadpleegd op 12 februari 2020, van <https://www.motivaction.nl/kennisplatform/nieuws-en-persberichten/de-8-factoren-van-eigenaarschap>

SportUtrecht. (2019). *Handleiding Buurtsportcoach Onderwijs & Sport 2018-2020*. Utrecht: SportUtrecht.

Van den Dool, R., van Lindert, C., Smits, F., & Breedveld, K. (2013). *Monitor Special Heroes in cluster 3*. Utrecht: Mulier Instituut.

Van den Hurk, H., Houtveen, T., & Tas, T. (2018). *Een nieuwe meester of juf gevraagd (... Maar dan wel een goede)! Over de kracht van observatie en data-gestuurde feedback in de opleiding van leraren*. Utrecht: WOSO.

Van Meerkerk, I. & Edelenbos, J. (2014). The effects of boundary spanners on trust and performance of urban governments networks: findings from survey research on urban development projects in the Netherlands. *Policy Science*, 47, 3-24. doi:10.1007/s11077-013-9181-2

Van Nierop, B., van Soest, M., & Smits, F. (2018). *Van buurtsportclub naar sportvereniging*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

Williams, P. (2013). We are all boundary spanners now? *International Journal of Public Sector Management*, 26, 17-32. doi:10.1108/09513551311293417

 KSI_HU

 SOCIALEINNOVATIE@HU.NL

 [BIT.LY/AANMELDENKSI](https://bit.ly/aanmeldenksi)